

1. Bevezetés és témafelvetés

A minőségcentrikus és környezettudatos gyümölcsstermesztés megköveteli a kisebb méretű, nagyobb állománysűrűségű ültetvények létesítését csaknem minden gyümölcsfaj termesztése esetén. A cseresznyetermesztésben a legnagyobb kihívást a kiváló gyümölcsminőség megteremtése mellett a kisméretű, intenzív koronaméreték alkalmazása jelenti. A mérsékelt növekedést biztosító alanyok nagyobb hányada sajnos nem biztosít olyan mértékű fa-méret csökkentést, amellyel nélkülözhető lehetne a létra, a szüreti- és metszési munkák elvégzésekor. Az ilyen alanyok között sok az aszály és / vagy fagyérzékeny és sok esetben a nemes fajtákkal kompatibilitási problémák is adódhatnak. Az igen törpe alanyok (pl. Gisela 5) az eddigi tapasztalatok szerint a cseresznyefajták esetében igen gyors elöregedést, regeneráció csökkenést, és ezzel arányosan a gyümölcs mennyiségi és minőségi romlását okozzák, ami megkérdőjelezi hazai alkalmazhatóságukat. Fontosnak tartjuk a hagyományos, erős növekedésű alanyok alkalmazásával az intenzitásnövelés összefüggéseinek vizsgálatát. A tapasztalatok szerint ugyanis az ilyen alanyok esetében lényegesen jobb a regeneráció (termőrész megújulás, új növedékek képződésének gyakorisága), mint a gyengébb növekedésű alanyok esetében.

Az intenzitás növelésén a napfény által megvilágított felület (produktív felület) arányának növelését értjük. Ezt a fa koronaméretének csökkentésével érhetjük el, viszont a hektáronkénti kielégítő termésmennyiség eléréséhez ezzel párhuzamosan a tőtávolság csökkentésével növelnünk kell a fa-darabszámot (*1. ábra*).

A fák kisebb koronamérete biztosítja a közel 100%-os napfény általi megvilágítottságot, a közel azonos gyümölcsminőséget a fa minden részén. A termőfelület a központi tengelyhez, így a szállítópályákhoz is közel helyezkedik el, ami kedvezőbb tápanyag-ellátást biztosít. Javul a virág- és gyümölcstáplálás, ezzel együtt nő a termésbiztonság. Javul a növényvédelem hatékonysága, valamint lehetőséget ad a környezetkímélő növényvédelmi eljárások sikeresebb alkalmazására. Az egyes fitotechnikai valamint betakarítási műveletek nagy része földön állva könnyebben, biztonságosabban és gyorsabban elvégezhető, nő a fitotechnikai műveletek hatékonysága, ill. a kézzel jó minőségben szedhető gyümölcsök aránya.

Az Európai Unió csatlakozással nálunk is felértékelődnek a kézzel szedett és frissfogyasztásra szánt gyümölcsök, melyek egyúttal a magasabb értékesítési ár letéteményesei.

A cseresznye intenzív termesztéstechnológiájában, a megfelelő termőfelület kialakítása

során a fajta jelentősége a növekedési erélyben, az elágazódási hajlamban ill. a rügyképzés mennyiségi és minőségi sajátosságában rejlik.

1.ábra. Extenzív és intenzív cseresznyeültetvény

A cseresznye gyümölcs minőségének, azaz piacos méretének és kiváló fogyasztási értékének biztosítása mellett, egyre hangsúlyosabbá válik a fajták intenzív termesztésre való alkalmasságának meghatározása.

Más gyümölcsfajoknál szerzett tapasztalataink, azaz kísérleti hipotézisünk szerint az intenzív termesztésre, vagyis a nagy állománysűrűségű, kisebb koronaméretű fák kialakítására és fenntartására *azok a fajták alkalmasak*, amelyek:

- a *vastag központi tengellyel* párhuzamosan,
- *vékony oldalelágazásokkal* rendelkeznek, amelyek
- *összes hosszúsága, azaz elágazódási képessége, így a növekedési pontok száma sok*, amelyek
- *gazdag rügyberakódásúak*, melyek között
- *minél több a virágokat tartalmazó termőnyársak és termőrügyek száma*, és természetesen
- *az évenkénti termés mennyisége és minősége* is a kívánatosnak megfelelő.

Észak-alföldi ökológiai adottságok mellett, a Magyarországon legnagyobb arányban alkalmazott erős növekedésű alany (*Prunus mahaleb*) felhasználásával, az intenzitásnövelés lehetőségeit vizsgáltuk.

Célunk volt a különböző cseresznyefajták és fajtajelöltek vegetatív és generatív jellemzőinek vizsgálata, melyek ismeretében kiválaszthatjuk azokat, amelyeket intenzív (elsősorban füzérsó-) koronaformák kialakítására és biztonságos fenntartására javasolhatunk. Nagyszámú mérési adattal próbáljuk meghatározni azokat a fajta sajátosságokat, amelyek ismerete lehetővé teszi az intenzív termesztésre való alkalmasságukat.

Munkánkban a sűrű telepítés, a vegetációs időszakban végzett intenzív metszési beavatkozások és a fajták hatásait vizsgáltuk a telepítés utáni évek növekedési és termőrész képződési tulajdonságainak alakulására. A fenti mutatók alapján határoztuk meg azokat a fajtákat, amelyek erős növekedésű alanyokon alkalmasak sűrű térállásban, intenzív termesztéstechnológia alkalmazásával intenzív ültetvények létesítésére.

2. Anyag és módszer

A kísérleti cseresznye ültetvény a Debreceni Egyetem, Debreceni Tangazdaság és Tájkutató Intézet Pallagi Kísérleti Telepén található. A terület koordinátái: északi szélesség $47^{\circ} 59'$, keleti hosszúság $21^{\circ} 64'$.

A kísérleti tér jól reprezentálja a Dél-Nyírségi ökológiai körülményeket.

A talaj típusa humuszos homok. A talaj pH értéke 6,5, a humusztartalom megközelíti az 1%-ot. A 25 Arany-féle kötöttségi számú homoktalaj nem ideális, de megfelelő alapot jelent a vizsgált cseresznyefajták számára.

A vizsgálatokba 20 különböző, egyrészt már termesztésben lévő cseresznyefajtát: 'Aida', 'Axel', 'Bigarreau burlat', 'Germersdorfi 3', 'Katalin', 'Linda', 'Margit', 'Münchebergi korai', 'Solymári gömbölyű', 'Szomolyai fekete', 'Van', 'Vera', illetve még tesztelés alatt álló cseresznyehibridet: A-1, 11/108, 41/104, 41/51, 006/17, 6/66, 6/78, 6/99 vontunk be. Az erős növekedésű sajmeggy (*Prunus mahaleb*, 'Cema') alanyon álló suhángok 2000 tavaszán lettek eltelepítve.

Az alkalmazott koronaforma füzérsó, a domináns központi tengelyen fajtától függően a talaj felszínétől, vagy kisebb nagyobb törzsmagasság felett spirálisan elhelyezkedő 1-4 éves korú oldalelágazásokkal.

Kezelések

A telepítés évében, 2000-ben semmilyen metszési beavatkozás nem történt. A közel 2,5 méter magasságú fák rügyei fajtától függően teljes hosszúságukban kihajtottak, vagy az alsó rész eltérő hosszúságában kopaszon maradván, 60-80%-os arányban rozettát (levélkoszorút), kisebb részük kevés számú rövid hajtást képezett.

A telepítést követő évben, 2001-ben kezdődtek el a vegetációs időszak metszési kezelései. Amikor a leghosszabb hajtások (a cseresznye akrotóniás elágazódási hajlama miatt, a fák felső részén) elérték a 35-40 cm-es hosszúságot, a központi tengely teljes hosszában minden hajtás a felére lett visszavágva. Az így megkurtított hajtások növekedése átmenetileg megállt, majd a végálló rügyek (szemek) ismét kihajtván fajtától függően 1-3 újabb másodrendű hajtást képeztek. Fajtától függően 4-6 hét elteltével a visszavágott hajtások csúcsi helyzetű rügyeiből kihajtó 1-3 hajtás ismét elérte a 35-40 cm-es hosszúságot. Ezeket minden fajta esetében egyformán és egy időben ismét felére vágtuk vissza. Ebben az évben a fajták egy részének hajtásait még egyszer hasonló módon visszavágtuk, más fajtáknál viszont már csökkent a növekedési erély, és így nem kellett azokat megkurtítani. A zöldmetszések hatására a másod-, harmadrendű elágazódások száma nőtt, azok a teret fokozatosan kitöltötték, és kialakultak az 1 m átmérőjű, átlagosan 2,5 m magasságú füzérsós (2.ábra) koronaformájú fák.

2002 évben végzett zöldmetszések időpontja: május 9, június 12 és július 23.

A fák a harmadik évben kivétel nélkül kitöltötték a rendelkezésükre álló 1 méter átmérőjű teret. Ebben az évben a hajtás-visszavágások mellett a nyár folyamán az oldalelágazások fás részeire történő kisebb-nagyobb mértékű visszametszést is el kellett végezni.

A 2003. évben két alkalommal történt zöldmetszés: május 20. és július 8.-i időpontokban. Célunk az volt, hogy a fák ne nőjenek át egymás életterébe, ne legyenek túl sűrű, inkább szellősek, jól megvilágítottak legyenek a 2,5 méter magas fák.

2.ábra. A 'Germersdorfi 3' fája 2005 tavaszán

Az évenként 2-3 alkalommal végzett zöldmetszés során időpontként becsléseink szerint a metszés előtti összes lombfelület mintegy 10-15%-át távolítottuk el.

A koronák magasságának korlátozását tavasszal, még a rügyek duzzadása előtt végeztük el egy-egy kedvező állású oldalágra történő visszametszéssel.

A következő években a zöldmetszéseket később kezdtük el, olyan megfontolásból, hogy csökkentjük a vegetációs időszak során a metszési beavatkozások gyakoriságát.

A nyári metszések időpontjai:

➤ 2004: május 26.; július 26.

➤ 2005: június 1.; július 21.

➤ 2006: május 25.; július 28.

A 2006. évi második zöldmetszés alkalmával csak ritkítás történt, visszametszés nélkül.

3.ábra. A központi tengelyen kialakult újabb növekedési pontok.

A füzérorsó koronaformánál a fák regenerációs képessége, és a központi tengelyen újabb növekedési pontok képződése igen fontos tényező. A zöldmetszések a koronaforma kialakítása után fontos szerepet töltenek be a külső periferiális rész ritkításával. Így a központi tengelyen fejlődő hajtások, képződő bokrétás termőnyársak is megfelelő mennyiségű fényhez jutnak (3.ábra).

A fák magasságát 2,5 – 3,0 m-re korlátoztuk így az egyes fitotechnikai valamint betakarítási műveletek nagy része földön állva könnyebben, biztonságosabban és gyorsabban elvégezhető.

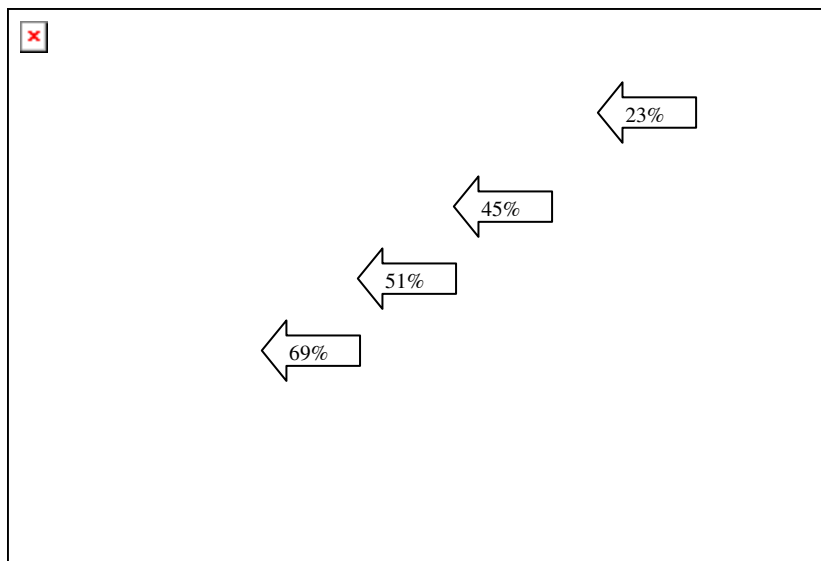
A kísérlet alatt a fák vegetatív és generatív jellemzőinek meghatározására vonatkozó méréseket végeztünk. A törzsátmérőt az oltáshely fölött 25 cm-rel mértük. A központi tengelyen további négy ponton végeztünk vastagsági méréseket. A mért adatokból (oldalelágazások száma, koronán belüli elhelyezkedése, tengely közeli vastagsága, a visszametszések hatására létrejött elágazások száma, hosszúsága, az egyes szakaszokon található rügyek száma rügytípusonként, virágzatok száma) viszonyszámokat képeztünk, a fajták összehasonlítása érdekében. Felmértük a fajták fagykárosodását. Nyomon követtük a hajtásnövekedés-, valamint a gyümölcsfejlődés-dinamikát. Mértük a termésmennyiségeket és a gyümölcsparamétereiket.

A cseresznye intenzív termesztéstechnológiájában, a megfelelő termőfelület kialakítása során a fajta szerepe és jelentősége a növekedési erélyben, az elágazódási hajlamban ill. a rügyképzés mennyiségi és minőségi sajátosságában rejlik. A fajták között ezekben a tulajdonságokban igen jelentős eltéréseket figyeltünk meg.

3.Eredmények

Törzsterület-gyarapodás

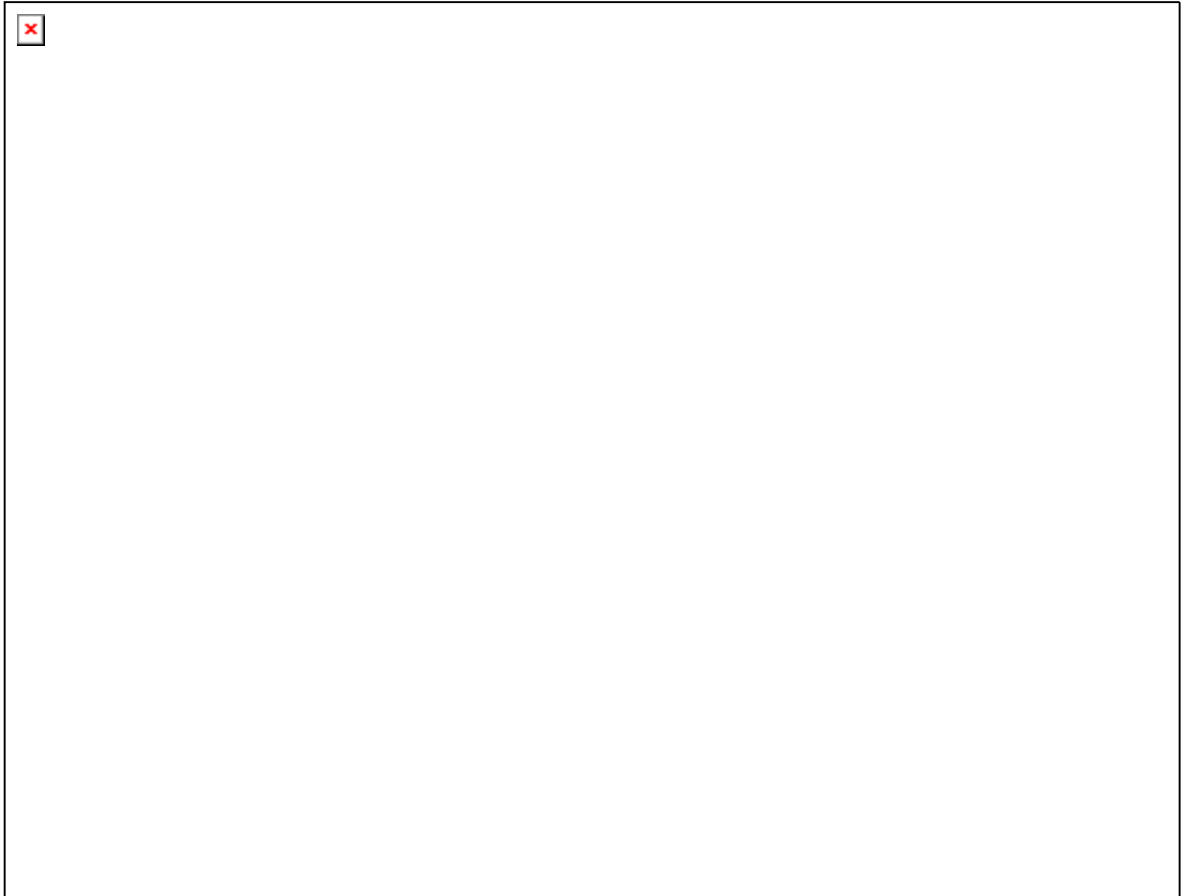
A fák a második évet követően, az adott cseresznyefajtára jellemzően, különböző törzsvastagsággal rendelkeztek. Az ezt követő időszakban a legnagyobb mértékű növekedést minden fajta esetében a 2002 év folyamán tapasztaltunk. A későbbi évek során a növekedés mértéke csökkent, az előző évihez képest egy csökkenő tendenciát figyelhettünk meg (4. 5. ábra).

4.ábra Az 'Axel' fajta törzsterületének változása 2001-2005 (Debrecen-Pallag).

A legrobosztusabb fát a 'Münchebergi korai', míg a legkisebbet a 'Linda' fajta nevelt,. Az 'Axel', 'Katalin', a 41/51-es, 6/17-es, 11/108-as, 6/66-os jelű hibridek, valamint a 'Germersdorfi 3', a 'Bigarreau Burlat', A-1 és az 'Aida' fajták a gyenge-középerős, míg a 'Margit', a 'Solymári gömbölyű', 'Van', 'Szomolyai fekete', 41/104, 6/99, 'Vera' és a 6/78-as hibrid a középerős-erős kategóriába tartoznak.

Az igen szűk térállás miatt az általunk vizsgált intenzív ültetvénybe inkább a gyenge-középerős növekedési eréllyel rendelkező fajták javasolhatók.

5.ábra. Cseresznyefajták törzsterületének változása 2001-2005 között (Debrecen - Pallag).

Központi tengely – gyarapodás

A fajták többsége közel azonos erősségű. Igen vastag központi tengellyel rendelkezik a 'Münchebergi korai' fajta. A törzsvastagságnak megfelelően a leggyengébb központi tengelyt a 'Linda' fajta esetében találtuk (6.ábra).

A 41/51, A – 1, 'Bigarreau Burlat', 006/17, 'Axel', 6/66, 'Germersdorfi 3', 11/108, 'Katalin', 41/104 fajták 2 m magasságig számított tengelytérfogata 7 és 8 dm³ között változott a 2005. év végén. Kissé erőteljesebb központi tengellyel rendelkeznek az 'Aida', 'Margit', 'Solymári gömbölyű', 6/99, 'Van', 'Szomolyai fekete', 'Vera' és 6/78 fajták. A fajták a 41/104 jelű hibrid kivételével a törzsvastagságnak megfelelő erősségű kategóriába tartoznak.

6.ábra. Cseresznyefajták tengelytérfogatának alakulása az ültetvény 4. 5. és 6. vegetációs évének végén (Debrecen-Pallag).

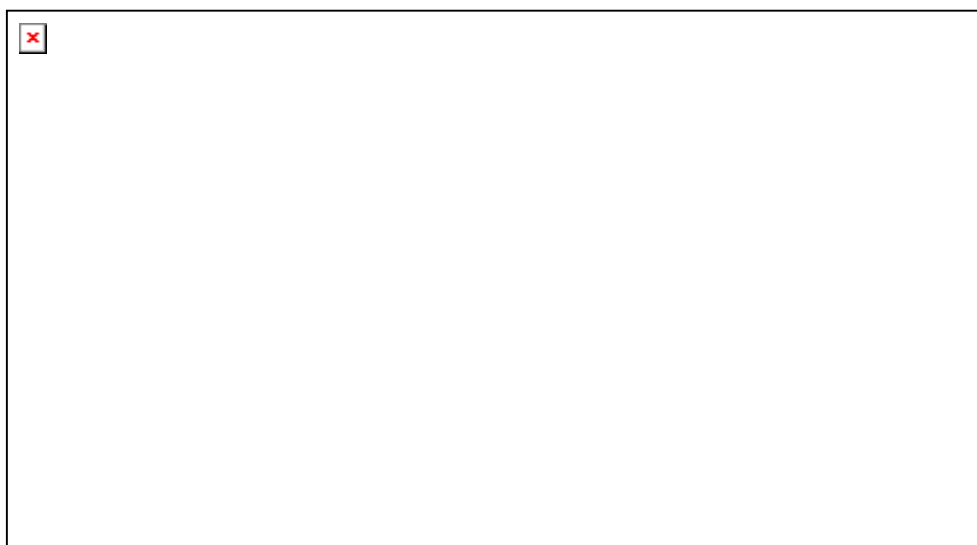
Oldalelágazások

A fák az ültetést követően különböző mértékben hajtottak ki. A 4. vegetációs év végén a legtöbb oldalelágazással rendelkező fajták a 'Katalin', a 'Linda', és a 'Germersdorfi 3', míg a fajták többsége 13-17 oldalelágazással rendelkezett átlagosan. Az oldalelágazások tengelyközeli átlagos területe 1.2 és 4.9 cm² között változott (*1.táblázat*). A legtöbb fajta a 3-5 cm² területtel rendelkezők kategóriájába esett, csupán 5 fajta értékei voltak ettől kisebbek.

A központi tengely vastagsága és az oldalágak tengely közeli vastagsága közötti viszonyából (*7.ábra*) megállapítható – s ez várható is volt –, hogy a vastagabb központi tengelyű fajta oldalágainak vastagsága is nagyobb, a két mutató között szoros összefüggés igazolható.

1.táblázat. A központi tengely átlagos területe (cm²), az oldalelágazások száma a központi tengelyen a szemzészelytől 2 m magasságig (db), és az oldalelágazások tengelyközeli átlagos területe (cm²) a 4.vegetáció végén (Debrecen-Pallag, 2003)

Fajta	A központi tengely átlagos területe (cm ²)	Az oldalelágazások száma (db/fa)	Az oldalelágazások átlagos területe (cm ²)
Linda	10,83	23	1,18
Bigarreau Burlat	17,61	11	3,27
Axel	21,97	14	3,64
006/17	22,30	10	2,46
6/66	22,51	13	3,36
11/108	22,96	18	2,23
Germersdorfi 3	23,21	22	2,43
A - 1	23,44	17	3,11
41/51	23,57	15	3,30
Katalin	24,64	24	2,17
Aida	26,83	17	3,32
6/78	27,57	13	4,93
41/104	27,82	15	4,22
6/99	27,88	14	4,04
Vera	27,98	12	4,27
Solymári gömbölyű	28,51	17	3,22
Van	29,07	13	4,15
Margit	29,08	19	3,29
Szomolyai fekete	29,55	17	3,39
Münchebergi korai	33,12	13	4,19
LSD, 5%	0,834	2,182	0,156

7.ábra. Cseresznyefajták fájának központi tengely-vastagsága és az oldalágak vastagsága közötti összefüggés (Debrecen – Pallag, 2004.)

A központi tengely vastagsága és az oldalágak tengely közeli vastagsága között szoros összefüggés igazolható. A Zahn által cseresznyénél ajánlott 1:0,5 törzs / oldalág vastagsági indexénél az általunk vizsgált fajták mindegyike alacsonyabb vastagsági indexel jellemezhető. A 0,30 - 0,43 közötti értékek viszont mutatják ebben a vonatkozásban is a fajták közötti jelentős eltéréseket (8.ábra).

8. ábra. A fajták fáira jellemző vastagsági index (mm/mm) a 4. vegetációs év végén

A központi tengelyen a növekedési pontok elhelyezkedése alapján, megállapíthatjuk, hogy az általában akrotón növekedésű jellegű cseresznyefajták között megtalálhatók a mezotón, sőt baziton elágazódási hajlamú fajták. Mezetón elágazódási hajlammal rendelkezik a 'Münchebergi korai', 'Solymári gömbölyű', a 11/108, az A- 1, de a fajták többsége oldalelágazásainak, ill. az újabb hajtásalapjainak kb. egyharmadát a központi tengely középső részén képezte.

Leginkább bazitón jellegűnek a 6/99 –es jelű hibrid mutatkozott (9.ábra).

9.ábra. Cseresznyefajták növekedési pontjainak (ágak, gallyak, vesszők, rügyek) elhelyezkedése a központi tengelyen

Rügyképződés

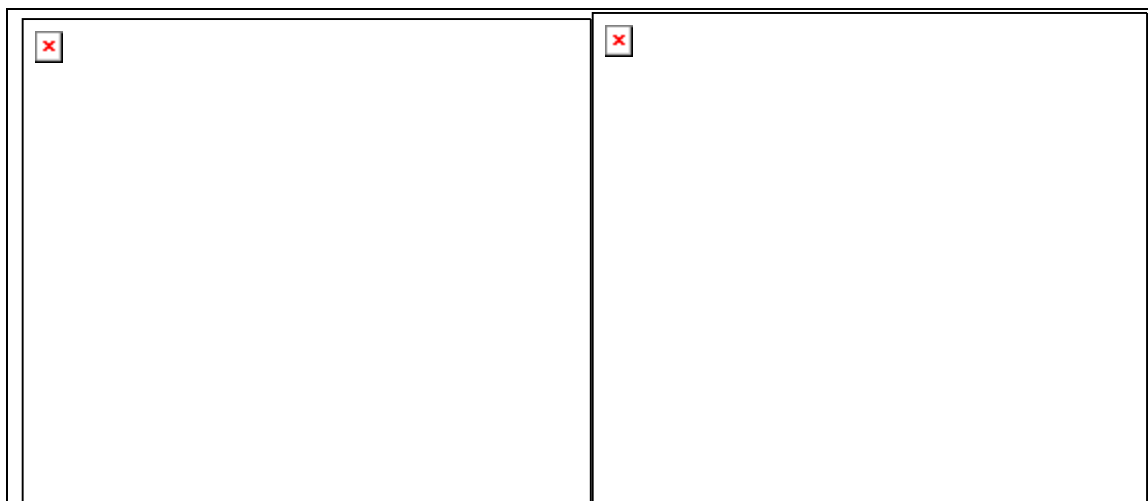
A cseresznyefán képződő rügyek lehetnek virág vagy hajtásrügyek. A virágrügyön belül több virágkezdemény található, melynek száma függ a fajtától és a differenciálódás alatti időjárási tényezőktől. A rügyek elhelyezkedésüket tekintve állhatnak magánosan, illetve csoportosan (*10. ábra*).

10.ábra. Magános rügyek, termőnyárs és bokrétás termőnyárs.

A legértékesebb rügy-csoportosulások az ún. bokrétás termőnyársak, melyeknél a legtöbb esetben a középső rügy hajtásrügy, a körülötte levők pedig virágrügyek. A hajtásrügy biztosítja a következő évi termésalapot, rövid szártagú hajtásképződményen újabb bokrétás termőnyársat képez, vagy hosszabb hajtássá fejlődik, és az alapi részhez közeli magános rügyekből virágrügyek differenciálódhatnak.

A fajták között eltéréseket tapasztalhatunk már az első években a rügyképződés tekintetében is. A fák különböző részeit külön vizsgálva az egyes szintek között szintén találunk különbségeket (*11.ábra*). A legtöbb fajta esetében elsősorban a fa felső vagy középső részein képződtek rügyek nagyobb számban.

11.ábra. Cseresznyefajták rügjeinek megoszlása rügytípusonként a fa különböző régióiban, a második vegetációs év végén. Az oszlopdiagramban a rügyszám feltüntetésével (THR_V = termőnyárs-hosszúságú rövid vessző, vagy rövid szártagú termővessző, termőnyárs) (Debrecen-Pallag, 2001).

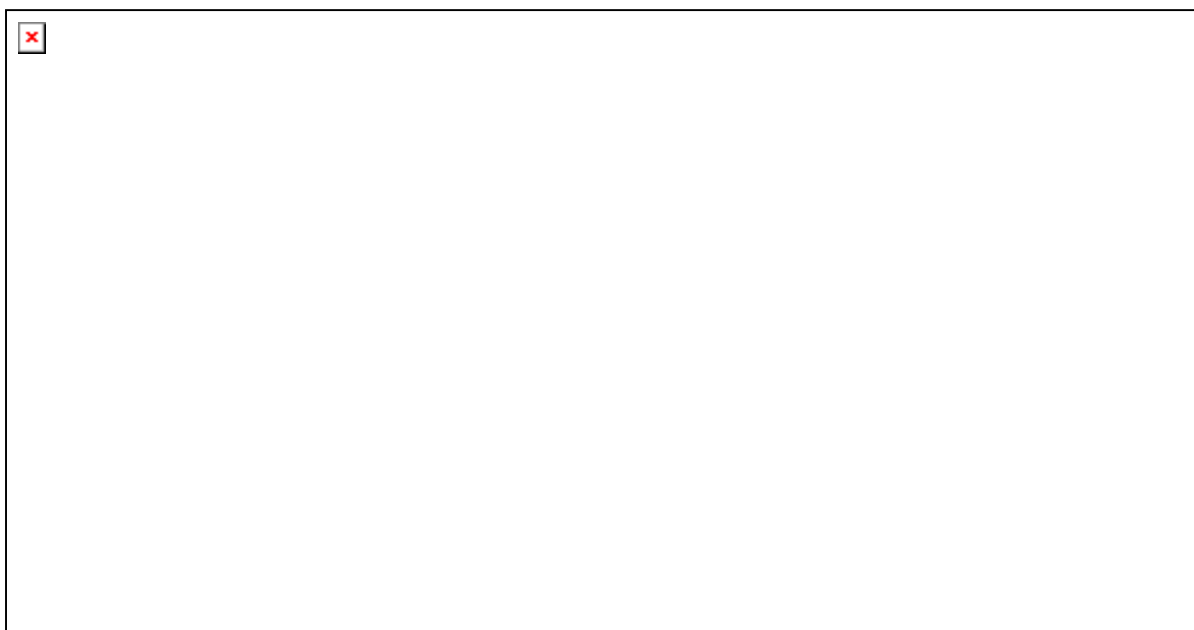
A koronaszerkezet kialakítása során az elágazódások számának növekedésével a rügyek száma is növekszik, ugyanakkor a rügysűrűség és a bokrétás termőnyársak száma nem minden esetben a legtöbb elágazóval rendelkező fajtáknál a nagyobb. Különösen a bokrétás termőnyársak tekintetében ez elsősorban fajtajelleg. Kiemelkedő a bokrétás termőnyárs képzése a 'Van', az A - 1, 'Linda', 'Germersdorfi 3', 'Katalin' és a 41/51 fajtáknak. Az oldalágak egységnyi hosszúságára számított összes rügyszámok tekintetében a 18 és 34 közötti szélső értékek jelentős eltéréseket mutatnak. Mégis megállapítható, hogy a fajták nagy részének fajlagos rügyszáma a 25 és a 35 közötti számokkal jellemezhető. A 2. vegetációs év végi adatokhoz képest a 6. év végére 4-6-szorosára emelkedett a rügyek száma (2. táblázat).

2.táblázat. Az intenzív termesztésben perspektívikusnak tűnő fajták jellemzői a 6. vegetációs év végén (Debrecen-Pallag, 2005)

Fajta	oldalelágazás átmérő átlag	rügyek	bokrétás termőnyárs
	(mm)	össz db/fa	össz db/fa
Vera	27,0	1685	84
Katalin	25,9	2857	149
Axel	26,7	2433	163
Van	28,1	2405	177
Aida	20,5	2251	217
Germersdorfi 3	19,1	2616	222
A - 1	22,8	2421	234
Linda	18,2	3007	304

A fajták hajtásnövekedési dinamikája

A fajták között a hajtásnövekedésekben is jelentős eltéréseket tapasztalhatunk. Jól elkülönül gyors növekedésével a 'Szomolyai fekete' fajta (12.ábra) A Duncan-teszt (3.táblázat) 10csoportra választotta szét a fajtákat. Ezen csoportok szerint tervezhető a zöldmunkák ütemezése.

12. ábra. Hajtásnövekedés-dinamika (Debrecen-Pallag)

3. táblázat. A fajták csoportosítása a Duncan-teszt alapján (hajtáshossz).

	fajta	Subset									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Duncan(a,b)	Bigarreau Burlat	17,875									
	Aida		24,875								
	Münchenbergi korai		25,375								
	006/17		26,25	26,25							
	6/78		28,125	28,125	28,125						
	Germersdorfi 3		28,375	28,375	28,375						
	Linda		29,625	29,625	29,625						
	6/99			31,375	31,375	31,375					
	Van				33	33	33				
	11/108					35,25	35,25	35,25			
	Vera					36,25	36,25	36,25			
	41/51					36,375	36,375	36,375			
	A - 1						37,375	37,375	37,375		
	6/66						38	38	38	38	
	Katalin						38,125	38,125	38,125	38,125	
	Margit							38,625	38,625	38,625	
	Solymári gömbölyű							38,75	38,75	38,75	
	41/104								42,5	42,5	
	Axel									42,875	
	Szomolyai fekete										54
Sig.		1	0,0864	0,05925	0,073022	0,06584	0,06762	0,21978	0,0638	0,0782	1

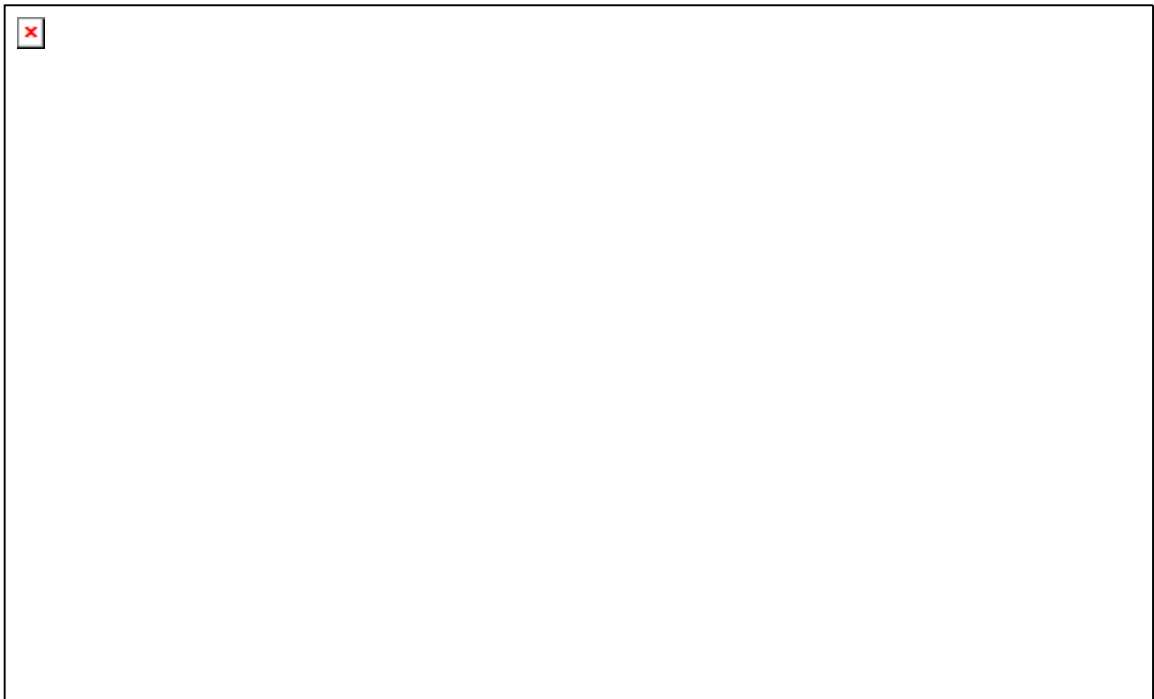

A 13. ábra visszametszés utáni kihajtásokat hasonlít össze fajtánként, a koronán belül az alsó, középső és a felső harmadban elhelyezkedő hajtások hosszúságai alapján, rövidítésekkel jelölve az spss többtényezős variancia-analízis szerinti szignifikáns különbségeket.

Generatív jellemzők

Az ültetvényben a fákon már a harmadik vegetációs évben jelentős volt a virágmennyiség. Az általában a leggyakrabban előforduló 3db virágot magába foglaló virágcsoporttal számolva, a 'Germersdorfi 3' értékét alapul véve, 100-110 db fánkénti gyümölcs várható.

Az oldalágak keresztmetszetére fajlagosított összes virágdarab alakulása szerint a 2004. évben a 'Linda', a 'Germersdorfi 3', a 11/108 és az A-1 fajták emelkednek ki, de jónak mondhatók a 'Van', a 'Katalin', az 'Aida', a 41 / 51 és az 'Axel' fajták is(14.ábra).

14.ábra. Cseresznyefajták oldalágainak tengely-közeli keresztmetszetére vetített virágszáma (virág db/cm²)(2004).

4. táblázat. Cseresznyefajták fájának bonitált virágsűrűsége a 2006. évben (Debrecen-Pallag)

Fajta	virágsűrűség
Linda	5,0
Germersdorfi 3	5,0
Katalin	5,0
Aida	5,0
41/104	4,8
Axel	4,5
11/108	4,5
A - 1	4,5
Van	4,3
6/66	3,8
6/99	3,8
41/51	3,7
Vera	3,5
6/78	3,5
Margit	3,4
006/17	2,6
Bigarreau Burlat	2,3
Szomolyai fekete	2,3
Münchebergi korai	2,0
Solymári gömbölyű	2,0

A legnagyobb virágsűrűséggel rendelkező fajták az 5 értékkel rendelkező 'Linda', 'Germersdorfi 3', 'Katalin' (15. ábra) és az 'Aida'. Igen jónak mondható a 41/104, az 'Axel', a 11/108, az A-1 és a 'Van' fajta virágsűrűsége is. Az ültetvényben a legkevesebb virágot a 'Bigarreau Burlat', 'Szomolyai fekete', 'Münchebergi korai' és a 'Solymári gömbölyű' fajták hozták (4. táblázat).

15. ábra. 'Katalin' fajta fővirágzásban (2006).

Fagytűrés

A fajták közül mind a 2003. mind pedig a 2005. évi téli fagyhatást követően a virágrügyek károsodása tekintetében legfagytűrőbbnek a 'Linda' fajta bizonyult, így ez a fajta különösen javasolható az észak-alföldi ökológiai körülmények közé.

Termésmennyiség

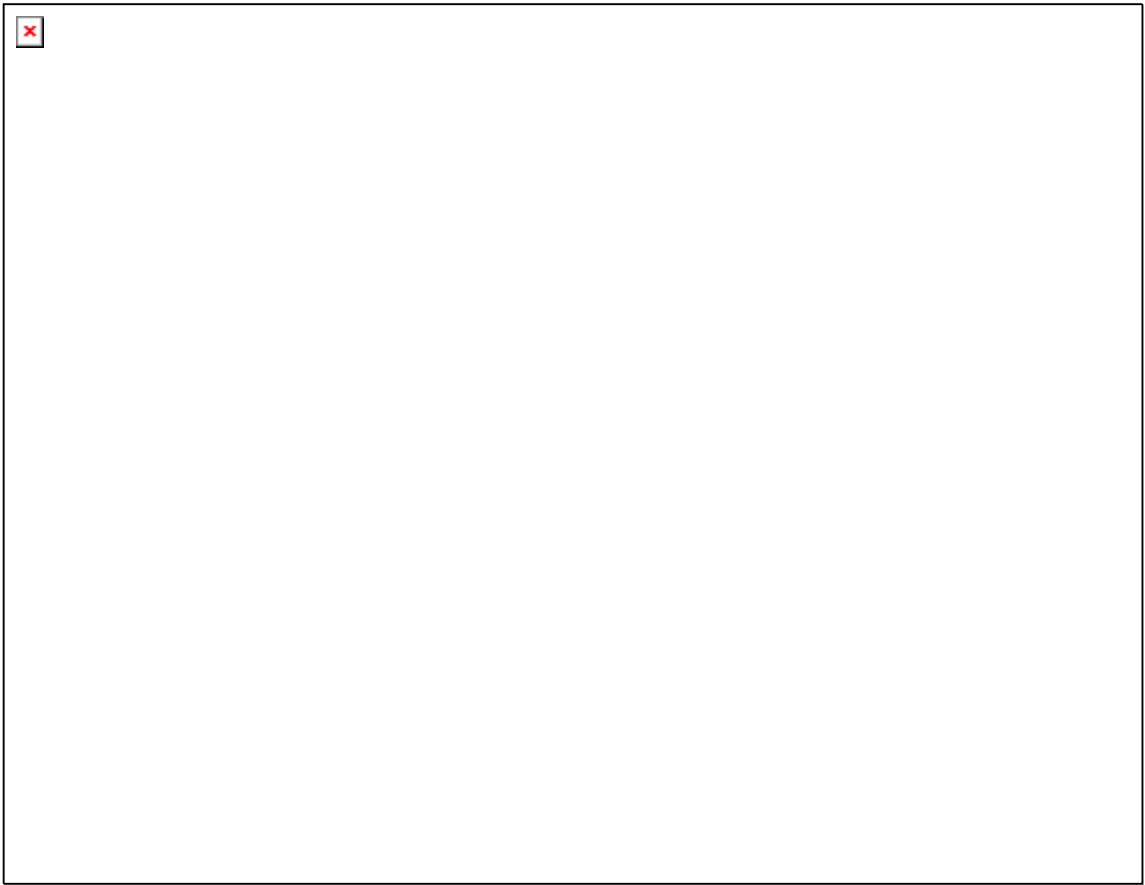
A 2004. év terméseredményei alapján a fajták között igen nagy különbségeket tapasztaltunk. A fajtákat a termésmennyiség alapján három kategóriába csoportosítottuk (5.táblázat).

5.táblázat. Fajták csoportosítása termésmennyiségeik alapján (Debrecen-Pallag, 2004)

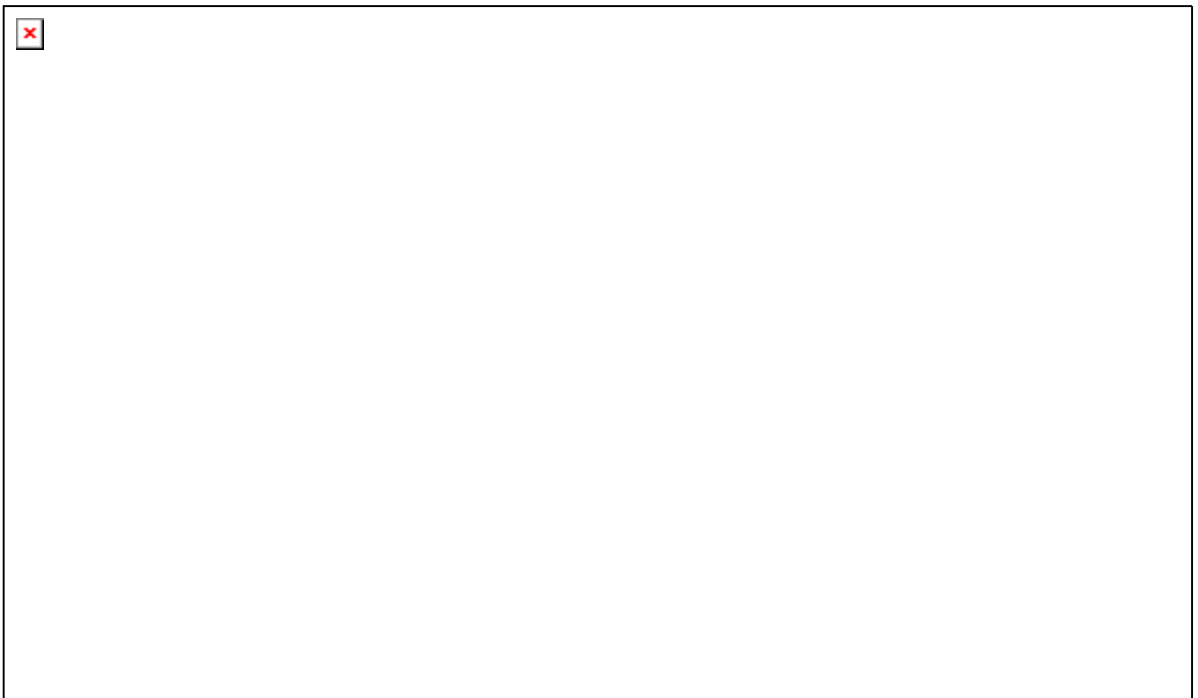
	Termés kg / fa	Fajták
Gyenge	0-2	Münchebergi korai, Szomolyai fekete, 6/17, Bigarreau burlat, Margit, 6/78, 41/104, 6/99
Közepes	2-3	Solymári gömbölyű,
Jó	3 fölött	Katalin, Van, Vera, Germersdorfi 3, Axel, Linda, A - 1, 11/108, Aida, 41/51

A 2004. évben hozott terméseredmények alapján a leginkább termékenyeknek bizonyult fajták a következők: A - 1 (15,25 t/ha), Linda (11,96 t/ha), Axel (11,7 t/ha), Germersdorfi 3 (9,45 t/ha), Vera (9,4 t/ha), Van (7,94 t/ha), és a Katalin (7,55 t/ha) (2500 fa/ha). Az irodalmi adatoknak megfelelő méreteket adott az 'Axel', 'Linda', 'Germersdorfi 3', és 'Margit' fajta. Átlagban kisebb lett a 'Katalin' fajta, de a módusz értéke 25 volt. Az 'Aida' nem érte el a 27-29 mm méretet, viszont a 'Solymári gömbölyű', 'Van' és 'Vera' fajták nagyobb paraméterekkel rendelkeztek

A 2006. év telét tekintve a virágrügyek nem szenvedtek károsodást. A tavasz és a nyár eleje viszont nem volt teljes mértékben kedvező a cseresznye számára. Június első két hete kifejezetten hűvös (9-12°C) és csapadékos volt. Erre az időszakra viszont a korai fajták jórészt kifejlődtek (16. 17.ábra), a későbbi érésű fajták esetében viszont különösen néhány fajta ('Katalin', 'Germersdorfi 3', 'Linda') esetében igen nagy mértékű gyümölcselhullást tapasztaltunk. A kifejlődött gyümölcsök és a kőmag kialakulását követően lehullott termékek (továbbiakban: múmia) arányát tekintve a fajták között jelentős különbség található. Míg a 'Katalin' fajtánál a jelölt ágon 1-2 kivételtől eltekintve mindössze a virágok 2-3 %-a fejlődött terméssé, a gyümölcs/múmia arány 29/71%, addig az A-1 hibrid esetében a kötődési % 37, a gyümölcs/múmia arány 73/27; a 41/51 jelű cseresznyehibridnél pedig a kötődési % 60, a gyümölcs/múmia arány pedig 90/10. A gyümölcskötődésben fellépő zavaroknak több oka (pl. az előző évben nem megfelelő virágrügydifferenciálódás, tápanyagellátási zavar, bórhiány virágzás alatt, esetleg egy másodlagos monilia fertőzés) is lehetséges, de mindenképpen a nem megfelelő embriófejlődés figyelhető meg ezekben a gyümölcsökben.

16.ábra. Korai érésű cseresznyefajták gyümölcsfejlődési dinamikája

17.ábra. Későbbi érésű cseresznyefajták gyümölcsfejlődési dinamikája

A 2006. évi termésmennyiségekről ad tájékoztatást a 6. táblázat. A táblázat nem tartalmazza a 'Germersdorfi 3', a 'Katalin' és a 'Linda' fajták terméseredményeit, mivel ezeknél a fajtáknál a nagymértékű korai gyümölcshullás miatt a termés jelentős része elveszett. A többi fajta esetében a virágok száma, a lehullott gyümölcsmúmiák és a kifejlett gyümölcsök aránya ilyen szélsőséges értéket nem mutatott, így ezeket a termésadatokat elfogadhatónak vesszük.

6. táblázat. Cseresznyefajták csoportosítása a termésmennyiségeik alapján, valamint az adott fajta jellemző gyümölcsmérete (2006).

Termésmennyiség		Fajta	Gyümölcsméret
(kg/fa)	(t/ha)		d ₁ (mm)
2kg alatt	max. 5,0	Margit	28,6
		Bigarreau Burlat	26,3
		Münchebergi korai	27,1
		6/99	24,6
2-4kg	5,0-10,0	Szomolyai fekete	21,2
		006/17	25,6
		Solymári	20,6
		6/78	26,9
4-6kg	10,0-15,0	Vera	26,2
		6/66	25,6
		Aida	24,9
		41/104	24,6
		11/108	26,2
		Van	25,9
6-10kg	15,0-25,0	41/51	23,7
		A - 1	23,4
		Axel	24,5

A 10-15 t/ha termést adó csoport tagjai, a 'Vera', 6/66, 'Aida' (18. ábra), 41/104, 11/108, és 'Van' fajták és hibridek (a 6. táblázatban piros színnel kiemelve) az ültetvény hatodik vegetációs évében megfelelő termésmennyiséget és piacos gyümölcsméretet (25-26 mm) produkáltak.

18.ábra. Az 'Aida' fajta gyümölcse

A 15-25 t/ha terméseredményt adó cseresznyefajták / hibridek közül, a táblázatban zöld területtel kiemelt két hibrid gyümölcsmérete sajnos nem érte el a 24mm-t. Az A-1 hibrid esetében ez valószínűleg a túlkötődésből adódhatott, hiszen mint a korábbi termésadatokból és gyümölcsparaméterekből kitűnik, akkor 24 mm feletti volt az átlagos gyümölcsmérete. A 41/51 jelű hibrid esetében ugyanakkor ez nem mondható el, ugyanis a korábbi évben produkált gyümölcsmérete kisebb volt.

Ebből a csoportból kiemelhető az 'Axel' (19. ábra), amely egy késői érésű, öntermékeny hazai nemesítésű fajta, jó termésmennyiséggel és piacos gyümölcsmérettel rendelkezett.

19.ábra. Az 'Axel' fajta gyümölcse

4. Új és újszerű tudományos eredmények

- Az általunk alkalmazott zöldmetszés hatására a fajták között már az ültetést követő években igen nagyok a különbségek a növekedési sajátosságokban és a termőre fordulási dinamikájukban. Ezek ismerete, illetve meghatározása alapul szolgálhat az intenzív termesztésre való alkalmasság korai megítéléséhez.
- A fajták termékenysége csak részben függ a növekedési erélytől, a korona habitusától, az akrotón vagy bazitón elágazódási képességtől, sokkal inkább függ a fajta specifikus sajátosságaitól.
- Vizsgálatainkban a füzérsó koronaformán minden fajta a Zahn által meghatározott 0,5 vastagsági index alattinak bizonyult, mely összefüggésbe hozható ennek a koronaformának a kedvező sajátosságaival.
- A cseresznyefajták növekedési tulajdonságai alapján ú.n. növekedési csoportokat képeztünk. Ennek ismerete segíti a fajtatársítást a fajták egyidőben történő zöldmunkáinak elvégzését, vagy ellenkezőleg, a beavatkozások elnyújtását, a dömpingszerű munkák elkerülését.
- A fajtákat a terméshozamuk és gyümölcsméretük alapján négy csoportba soroltuk. Ennek keretében meghatároztuk az intenzív termesztésre leginkább alkalmas, nagy termékenységű és kiváló gyümölcsminőségű fajtákat.
- Eredményeink alapján a vizsgált fajták közül az alábbiakat javasoljuk sajmeggy (*Prunus mahaleb*) alanyon, nagy állománysűrűségű ültetvényben, füzérsó koronaformán való termesztésre: 'Linda', 'Axel', 'Germersdorfi 3', 'Vera', 'Van', 'Katalin' és az 'Aida'.
- A vizsgált fajták között a téli fagyokkal szemben kiemelkedően fagyűrőnek, így legjobb termésbiztonságúnak a 'Linda' fajta bizonyult.

5. A gyakorlatban alkalmazható eredmények

- **A füzérsó koronaforma erős növekedésű alanyon, dél-nyírségi ökológiai viszonyok között is jól kialakítható és fenntartható.**
- **A füzérsó koronaformán való termesztésre ajánlhatóak a 'Linda', 'Axel', 'Germersdorfi 3', 'Vera', 'Van', 'Katalin' és az 'Aida' fajták.**
- **A nagy téli lehúléseknek kitett területeken a vizsgált fajták közül a kiemelkedően fagytűrőnek bizonyult 'Linda' fajta javasolható.**
- **Eredményeink elősegítik (a növekedési tulajdonságok ismeretében) az optimális fajtatársítást.**

Az értekezés témakörében megjelent publikációk

KIRÁLY K. (2005): Improvement in intensity of cherry production using phytotechnical methods. 5th International Cherry Symposium. 6-10 June 2005. Bursa-Turkey. Abstracts, 143.

KIRÁLY K. (2005): Meggyfajták koronaméretének, metszési időszakának valamint a gyümölcs minőségének összefüggései. Agrártudományi Közlemények. Debrecen, 16: 90-94.

KIRÁLY K. - GONDA I. (2003): Csonthéjasok fagykárosodása a 2002/03 években a Debrecen-Pallag Kísérleti Telepen. „Lippay János-Ormos Imre-Vas Károly” Tudományos Ülésszak. Budapest, 330-331.

KIRÁLY K. - GONDA I. (2004): Cseresznyefajták növekedési tulajdonságainak összehasonlító vizsgálata. Innováció, a tudomány és a gyakorlat egysége az ezredforduló agráriumban. Debrecen, 78-79.

KIRÁLY K. - GONDA I. (2004): A fajta szerepe és jelentősége a cseresznye intenzív termesztéstechnológiájában. Agrártudományi Közlemények. Debrecen, 81-84.

KIRÁLY K. - GONDA I. - HOLB I. (2005): Cseresznyefajták vegetatív és generatív tulajdonságainak összehasonlító vizsgálata. Kertgazdaság, 37(1):33-44.

KIRÁLY K. - SZENTPÉTERI T. (2005): Cseresznyefajták növekedése és a kórokozókkal szembeni fogékonyság összefüggéseinek vizsgálata. Erdei Ferenc III. Tudományos Konferencia. Kecskemét, 626-630.

KIRÁLY K. - SZENTPÉTERI T. (2005): *Blumeriella jaapii* (Rehm) v. (Arx) infection of some sweet cherry cultivars in two years with different precipitation conditions. International Journal of Horticultural Science, Agroinform Publishing House, Budapest, 2006, 12(3): 59-61.

GONDA I. - **KIRÁLY K.** - HOLB I. J. (2004): Comparative examination of cherry varieties adopted to intensive production. 8th International Symposium on integrating canopy, rootstock and environmental physiology in orchard systems. 13-18 June 2004. Budapest, Programme and Book of Abstracts, 83.

GONDA I. - **KIRÁLY K.** (2005): A nyári metszés hatása a meggyfajták növekedésére és gyümölcsminőségére. Kertgazdaság, 37(1): 45-52.

SZABÓ, Z. - NYÉKI, J. - DANI, M. - DRÉN, G. - THURZÓ, S. - TORNYAI, J. - RACSKÓ, J. - LAKATOS, L. - GONDA, I. - SOLTÉSZ, M. - **KIRÁLY, K.** - SZALAY, L. - SZÉL, I. (2005): A 2005. januári és februári hőmérsékletingadozás hatása a csonthéjasok virágrügyeire. "AGRO-21" Füzetek, Klímaváltozás-Hatások-Válaszok. (45): 159-171.

SZENTPÉTERI T. - **KIRÁLY K.** (2005): Adatok cseresznyefajták Blumeriella jaapii /REHM/ v. /ARX/ fertőzöttségéről. 10. Tiszántúli Növényvédelmi Fórum. 331-337.

THURZÓ, S. - HERMÁN, R. - DRÉN, G. - SZABÓ, Z. - RACSKÓ, J. - DANI, M. - SOLTÉSZ, M. - **KIRÁLY, K.** - NYÉKI, J. (2005): Cseresznyefajták fagyűrőképessége. Kertgazdaság, 37(4): 23-29.

THURZÓ, S. - SZABÓ, Z. - VERES, ZS. - **KIRÁLY, K.** (2005): V. Nemzetközi Cseresznye és Meggy Szimpózium. Kertészet és Szőlészet, 2005/31. 10-11.